

**Fredningsnævnet for Nordjylland
Sydøstlige del**

**Fredningsnævnets afgørelse
af 21. september 2018 om
Fredning af Dania Kridtgrav i Mariagerfjord Kommune
Journal nr. FN-NJS-42-2016**

1. Indledning

Danmarks Naturfredningsforening fremsatte den 15. december 2016 med henvisning til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk. 3 forslag til fredning af Dania Kridtgrav, der er beliggende i Mariagerfjord kommune.

Det fremsendte forslag omfattede 37,28 ha og berørte ejendommene, matr.nr. 6 b, 6 i og 6 dr Assens by.

Fredningsforslaget har ifølge forslagsstilleren til **formål** at:

- Bevare og forbedre områdets naturværdier og skabe gunstige vilkår for de biologiske værdier i kridtgraven - herunder særligt de mange sjældne arter tilknyttet kalkoverdrev såsom, orkideer, mosser mm., som alle er afhængig af et lysåbent, næringsfattigt miljø.
- Sikre de geologiske værdier kridtgraven besidder af både national og international betydning.
- Sikre de geologiske værdier til brug for forskning, undervisning og formidling.
- Sikre de kulturhistoriske værdier. Kridtgraven skal bevares med de store markante skrænter og den store bundflade, så den i samspil med industriområdet formidler kulturhistorien om cementproduktion og råstofudvinding i Dania området.
- Sikre og forbedre de rekreative interesser, herunder offentlighedens adgang til kridtgraven.
- Medvirke til at sikre Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturtyper og arter.

Forslaget blev i overensstemmelse med naturfredningslovens § 37, stk. 1 udsendt til de berørte lodsejere og relevante myndigheder samt endvidere bekendtgjort i Statstidende den 3. januar 2017, ligesom forslaget samme dag blev lagt ud på fredningsnævnenes hjemmeside, Fredningsnaevn.dk.

I samme bekendtgørelse blev der, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 5, indkaldt til offentligt møde den 8. maj 2017 på Hotel Postgården i Mariager. Indkaldelsen blev sendt til samtlige lodsejere, samt til de myndigheder og organisationer, som måtte antages at have interesse i sagen.

På det offentlige møde blev forslaget gennemgået, og der blev fastsat en frist til fremsættelse af bemærkninger til forslaget. På mødet besluttedes det endvidere at foretage besigtigelse, der blev gennemført den 19. juni 2017.

På baggrund af indsigelser og andre bemærkninger til fredningsforslaget udarbejdede Danmarks Naturfredningsforening et ændret fredningsforslag, hvorefter matr.nr. 6 dr Assens by udgik af forslaget.

Fredningsnævnet har besluttet at gennemføre fredningen i overensstemmelse med de fredningsbestemmelser, der fremgår af afsnittet: "Fredningsnævnets afgørelse" og det dertil knyttede kort. Det bemærkes, at Danmarks Naturfredningsforenings forslag kun delvis er fulgt, idet nævnet har valgt at gennemføre fredningen i overensstemmelse med et alternativt forslag fremsat af Miljøstyrelsen. Begrundelsen fremgår af afgørelsens afsnit 6.

2. Beskrivelse af fredningsområdet

Danmarks Naturfredningsforening har beskrevet fredningsområdet blandt andet som nedenfor anført, idet beskrivelsen dog er suppleret med nye oplysninger, der er fremkommet under sagen:

A. Overordnet beskrivelse af området

Dania Kridtgrav ligger smukt placeret syd for Mariager fjord, kun få meter fra vandet. Dania er stedet, hvor et af Mariager Fjords største industrieventyr har fundet sted. Her producerede man - som det første sted i Danmark - cement i industriel skala og sammen med Aalborg foregik her den største cementproduktion i Danmark, indtil 1984 hvor produktionen stoppede.

Råstofindvindingen har sat sit tydelige spor i landskabet i form af den storslåede kridtgrav med de stejle skrænter, der vidner om århundreders menneskelige aktivitet.

Kridtgraven indeholder i dag store naturværdier. Især kridtgravens bund - et kalkoverdrev omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, rummer en høj biodiversitet med mange sjældne og truede arter. Her vokser, på grund af det høje kalkindhold og den lave vegetation, flere særlige orkideer og mosser - bl.a. sump-hullæbe, kødfarvet og purpur gøgeurt. Fælles for floraen og faunaen i kridtgraven er deres afhængighed af den helt særlige jordbund og det store lysindfald.

Flere af kridtgravens arter er omfattet af artsbekendtgørelsen og er således som udgangspunkt beskyttet mod at blive fjernet eller beskadiget. Kommunalbestyrelsen har dog mulighed for at konvertere et § 3 areal i byzone og søge dispensation til at fjerne orkideerne.

Bunden af kridtgraven afgræsses i dag af heste fra den nærliggende rideskole. Skrænterne og den nordlige del af kridtgraven er dog langsomt ved at vokse til i krat - især pil, tjørn og rose ses flere steder i kridtgraven.

Området er beliggende i byzone og ejes og drives af erhvervsparken Dania A/S, med det formål at udvikle området til et kombineret bolig- og erhvervsområde. Kridtgravens bund er lokalplanlagt og udlagt til industriområde for særligt støjende virksomheder. I kommuneplanen er kridtgraven udpeget til hhv. rekreativt område og erhvervsområde. I 2005 er der opført nye bygninger og befæstede arealer i det nordvestlige hjørne af kridtgraven og senest i 2012 havde FLSchmidt planer om at udvide deres aktivitet i området og opføre nye bygninger i kridtgraven. Projektet blev dog ikke ført ud i livet.

Kridtgraven har, ud over den særlige natur, et interessant blotlagt geologisk profil i gravekanten Profilet går ca. 71 mio. år tilbage i jordens historie og indeholder bl.a. fiskeler. Det er derfor udpeget til 'Nationalt Geologisk Interesseområde'. Kridtgraven er således en meget spændende geologisk lokalitet af både national og international karakter.

Dania Kridtgrav er derudover en del af den kulturhistoriske fortælling om dansk råstofindvinding og cementproduktion. Kridtgraven udgør, i sammenhæng med de gamle industrieanlæg, et velbevaret kulturhistorisk miljø.

B. Beskrivelse af naturtyper

Fredningsforslaget omhandler et kulturbetinget landskab skabt via råstofgravning. Ikke desto mindre er levevilkårene naturbetingede, og netop levevilkårene i kridtgraven er sjældne i en national sammenhæng. Dania Kridtgrav er langt overvejende kalkoverdrev.

Ifølge Mariagerfjord kommunes udtalelse af 24. november 2017 er bunden af kridtgraven sammen med 3 små søer samlet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 som naturtypen biologisk overdrev.

Naturtypen overdrev findes, hvor der kommer lys nok til jordbunden, hvor jorden hverken er for sur, salt eller næringsrig, og hvor der er tilbagevendende forstyrrelser - typisk i form af græsning eller slåning.

Overdrev er typisk artsrige med mange sjældne og truede arter. Næst efter skov er overdrev det vigtigste levested for Danmarks rødlistede arter. Naturtypen er derfor vigtig i forhold til at standse tilbagegangen i biodiversiteten. Overdrevsarealet er gået drastisk tilbage i Danmark de seneste 100 år - i takt med landbrugets intensivisering og effektivisering. Rødlisten er en oversigt over plante- og dyrearter, som er forsvundet i nyere tid, i fare for at forsvinde, eller er sjældne.

En særlig variation af overdrev er kalkoverdrevet. Det findes, hvor jorden indeholder kalciumkarbonat, og dette betyder, at pH ligger mellem 6 og 8 afhængig af, hvor meget kalk der er i jorden, og hvor udvasket jorden er. Typisk er pH højest på skrænter, hvor der hele tiden blottes frisk mineraljord med højt kalkindhold, og lavest på jævnt terræn, hvor kalken langsomt udvaskes. Kalkoverdrev kan i mindre omfang findes i hele landet, men er hyppigst på Møn, i Nord- og Vestsjælland, på Samsø, på Nordfyn samt i Øst- og Nordjylland.

Kridtgravens skrænter er i dag præget af opvækst af buske og træer, især piletræ dominerer på kridtgravens østlige skrænt. Skrænterne indeholder et stort potentiale for spredning af overdrevets nøglearter. Den nordlige del af kridtgravens bund (nord for fredningsgrænsen) er mere eller mindre vokset til i skov.

C. Dyre- og planteliv

I bunden af kridtgraven vokser der, på grund af det høje kalkindhold og den lave vegetation, flere særlige arter af truede orkideer og mosser - bl.a. sump-hullæbe, kødfarvet-, skov- og purpur-gøgeurt. Purpur gøgeurt er national ansvarsart, da Danmark er hjemsted for mere end 20 % af den samlede bestand på verdensplan. Dette giver Danmark en særlig forpligtigelse til at sikre artens fortsatte overlevelse.

Flere arter af orkideer er ualmindelige, men specielt purpur gøgeurt er sjælden og bestanden i kridtgraven er derfor af national betydning. Fælles for orkideerne i kridtgraven er, at de alle er beskyttede via artsfredningsbekendtgørelsen. Bekendtgørelsen beskytter orkideerne mod fjernelse eller beskadigelse, men fastsætter ikke regler om pleje.

Der har siden 1974 været registreret 10 forskellige arter af orkideer i kridtgraven.

Vedrørende orkidéforekomsten i området er der under sagen fremkommet yderligere oplysninger.

Miljøstyrelsen har således i et notat af 13. juli 2017 på baggrund af en foretagen besigtigelse og optælling nærmere beskrevet området og fundene således:

”.....Bunden af kalkgraven er udjævnet til en næsten plan flade og består af næsten rent kalk og med høj grundvandsstand, således at vækstbetingelserne for bl.a. kalkelskende orkidé-arter er optimale. Ved længerevarende lave nedbørsmængder tørrer kalkfladen op til kalksteppe i løbet af sommeren.

Kridtgraven har karakter af artsrigt kalkoverdrev, domineret af kalkelskende arter som hjertegræs, blågrøn star og vild hør – og med stor tæthed af orkidéer. I resultatafsnittet findes en artsliste over de plantearter, der blev registreret ved de 3 besigtigelser. Arealet er heget og var ved den seneste besigtigelse afgræsset af heste – med tilsyneladende passende græsningstryk. Græsningen suppleres med rydning af spredt opvækst af tjørn, roser og pil.

Metode for opgørelse af orkidé-bestande

De 3 arter har forskellig blomstringstid. For at sikre så nøjagtig opgørelse af bestandene som muligt er der foretaget optælling på 3 datoer med sammenfald af højdepunktet på blomstringstiden af den enkelte art, og hvor arterne derfor er mest synlige. Kridtgraven er besigtiget med henblik på optælling af *kødfarvet gøgeurt* den 8. juni, *purpurgøgeurt* den 19. juni og *sumphullæbe* den 12. juli.

Kridtgraven er underinddelt i delområder, der tydeligt kan adskilles på luftfoto. (Se inddeling på luftfoto, der er vedlagt, men ikke gengivet i denne afgørelse). Inden for hvert delområde er der foretaget optælling af blomstrende individer ved at gennemgå delarealer i så tætte, parallelle tællebaner, at antallet af blomstrende individer kan optælles præcist til begge sider. Metoden er gentaget i delområderne på de ovennævnte datoer. Resultaterne er oplyst i skemaet neden for.

Ved denne metode vil der generelt være en tendens til en underestimering af bestandene, idet meget sent eller meget tidligt blomstrende individer kan overses – ligesom antallet af ikke - blomstrende individer ikke opgøres.

Ved den sidste besigtigelse, 12. juli, var en større del af arealet blevet slået for nylig uden fjernelse af det afslåede materiale. (Se afgrænsning af det slåede areal på vedlagte luftfoto – slåningen omfattede del-arealerne A, B, C, F, G, H, I samt dele af J og dele af L). Dette indebar, at bestandsopgørelse af sump-hullæbe i de berørte delarealer ikke var mulig. I de fleste af de berørte delarealer kunne arten registreres som til stede, men ikke optælles. Opgørelse af den samlede bestand af sumphullæbe vurderes derfor at være væsentligt underestimeret.

Under besigtigelserne er der foretaget registrering af plantearter i øvrigt. Der er udelukkende registreret karplanter (mosser, laver og svampe er ikke oplyst), og artslisten er ikke optaget systematisk, så listen er ikke fuldkommen, men afspejler at kridtgraven er botanisk meget artsrig med forekomst af mange, mindre hyppigt forekommende, kalkfavoriserede arter. Artslisten er vedlagt sidst i notatet.

Der er foretaget bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo på delarealerne E, F, G, og H.

Resultater

Orkidé-arterne fordeler sig i delområderne som det fremgår af tabellen med tydelig forskel i tæthed. Alle 3 arter forekommer fordelt på hele arealet. Der forekommer ikke hverken større eller mindre delarealer, hvor der ikke forekommer orkidéer. *Kødfarvet* og *purpur-gøgeurt* optræder nogenlunde jævnt fordelt i mindre kloner, mens *sumphullæbe* typisk vokser i større kloner mere spredt.

Delområde

(se vedlagte luftfoto for inddeling) (er ikke indsat i denne afgørelse)

Kødfarvet gøgeurt, antal blomstrende individer 8/6 2017

Purpurgøgeurt, antal blomstrende individer 19/6 2017

Sump-hullæbe, antal blomstrende individer 12/7 2017

A Ingen blomstrende individer observeret

18 Slået, bestand kan ikke opgøres

B 26 25 Slået, bestand kan ikke opgøres

C 28 128 Slået, bestand kan ikke opgøres

D Ingen blomstrende individer observeret

142 Slået, bestand kan ikke opgøres

E Ingen blomstrende individer observeret

95 Slået, bestand kan ikke opgøres

F Ingen blomstrende individer observeret
130 Slået, bestand kan ikke opgøres
G Ingen 83 Slået, bestand kan
3 blomstrende individer observeret ikke opgøres
H Ingen blomstrende individer observeret
187 Slået, bestand kan ikke opgøres
I Ingen blomstrende individer observeret
166 Slået, bestand kan ikke opgøres
J Ingen blomstrende individer observeret
438 18 på andel, der ikke er slået
K Ingen blomstrende individer observeret
79 55
L 228 274 2154 på andel, der ikke er slået
M 86 698 Slået, bestand kan ikke opgøres
N 76 112 1384
O 312 254 2520
P 240 812 2615
Q Ingen blomstrende individer observeret
240 289
R 28 420 3126
S Ingen blomstrende individer observeret
71 554
T 21 241 820
U 20 357 2185

SUM 1.065 4.980 15.720

Konklusion

De 3 optalte orkidé-arter optræder fordelt på hele det undersøgte areal, idet der er optalt blomstrende individer af mindst én af arterne i samtlige delområder.

Efter optællingen af blomstrende individer med den beskrevne metode, der underestimerer forekomsterne, vurderes bestanden af kødfarvet gøgeurt til væsentligt over 1000, bestanden af purpurgøgeurt til væsentligt over 5000 og bestanden af sumphullæbe til ikke under 20.000.

Artsliste

Der er i år registreret øvrige orkidé-arter i mindre antal inden for fredningsforslaget (oplyst af Jens Chr. Schou og Flemming Thorning-Lund):

Ægbladet fliglæbe, maj-gøgeurt, bakke-gøgelilje, skov-gøgeurt samt hybrider mellem purpur-gøgeurt og kødfarvet gøgeurt.

Karplanter i øvrigt (kalkfavoriserede arter øverst – ellers usorteret)

Hjertegræs
Blågrøn star
Vild hør
Lav tidsel
Bakketidsel
Hulkravet kodriver
Rundbælg
Stor knopurt
Blodstillende bibernelle
Blågrøn rose
Vild gulerod
Hvid okseøje
Fladstræet rapgræs

Eng-rapgræs
 Draphavre
 Almindelig hundegræs
 Rød svingel
 Eng-svingel
 Almindelig hvene
 Stortoppet hvene
 Sand-hvene
 Fløjlgræs
 Pastinak
 Almindelig pimpinelle
 Vild kørvel
 Lancet-vejbred
 Agertidsel
 Kærtidsel
 Horsetidsel
 Eng-brandbæger
 Håret høgeurt
 Lancetbladet høgeurt
 Pomerans-høgeurt
 Eng-gedeskæg
 Mælkebøtte sp.
 Almindelig knopurt
 Følfod
 Almindelig agermåne
 Bidende ranunkel
 Knold-ranunkel
 Æblerose
 Kobberrose
 Almindelig brunelle
 Spids øjentrøst
 Rødkløver
 Bugtet kløver
 Gul kløver
 Hvidkløver

 Humle-sneglebælg
 Almindelig kællingetand
 Mark-krageklo
 Prikbladet perikon
 Grå-pil
 Selje-pil
 Engriflet hvidtjørn
 Ager-padderok
 Glanskapslet siv”

I forslagsstillerens beskrivelse fremgår videre blandt andet følgende oplysninger:

Andre vigtige botaniske værdier findes i mosfloraen. Kridtgraven er nemlig voksested for sjældne mosser af international betydning. Det drejer sig bl.a. om kort tøffelmos, bøjet småmos, roset-småmos, dværgsmåmos og silket kridtmos. Det er alle mosser, som ikke er mere end et par millimeter høje, men meget sjældne. Der findes ikke en dansk rødliste for mosserne, men i vores nabolande er de nævnte mosarter alle beskrevet som meget sjældne og truede. Det samme gør sig højst sandsynligt gældende for deres status i Danmark.

Udover de sjældne planter byder kridtgraven også på et interessant dyreliv. Blandt insekterne findes sommerfuglene isblåfugl og gråbåndet bredpande. Gråbåndet bredpande er efterhånden meget sjælden, og den yngler i kridtgraven som et af de få tilbageværende steder i Danmark.

Bestanden findes i dag kun i det nord- og vestjyske, to steder på Djursland samt ét sted i Nordsjælland. Sommerfuglen er afhængig af den lysåbne naturtype og tilstedeværelsen af dens værtsplante alm. kællingetand og/eller sumpkællingetand.

Der er registreret både lille og stor vandsalamander i området. Stor vandsalamander er en fredet art, som lever i og omkring vandhullerne i kridtgraven.

Kridtgraven er også yngle- og levested for flere fugle, bl.a. tornsanger, tårnfalk og digesvale. Digesvalen er fredet og har været i voldsom tilbagegang igennem de senere år. Fælles for floraen og faunaen i kridtgraven er deres afhængighed af den helt særlig jordbund og det store lysindfald. Se forslagets bilag 4 for fuldstændig artsliste.

D. Geologi

Dania Kridtgrav er placeret direkte ned til Mariager Fjord. Bakkerne langs fjorden består for en stor del af moræneler og/eller sand - afsat direkte fra gletsjeren under seneste istid. Enkelte bakker har tilmed en kerne af kalk, mens andre indeholder flager af ler. Der blev i Dania Kridtgrav gravet efter råstoffer i ca. 100 år, dels skrivekridt fra den yngste del af Kridttiden, dels bryozokalk fra Danien-tiden.

Efter indstilling af graveaktiviteten er det meget store graveområde reetableret yderst regelmæssigt. Den kæmpestore grav har flad bund med undtagelse af fire vandhuller og et mindre plateau ved vejen i den nordlige del af bunden. Vestvæggen er nederst stejl og har derudover en svagt hældende skrånede, som resultat af gravningsmetoden. Syd-væggen og en mindre nord-væg, vest for det bebyggede erhvervsområde, står forholdsvist stejlt, mens der mod nordøst er åbent ud mod vejen og fjorden.

Skrænterne i Dania Kridtgrav er udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde af Miljøministeriet - på grund af det interessante geologiske profil.

Man kan i kridtgraven bl.a. se grænsen mellem Kridt- og Palæogentiden, tidligere benævnt Kridt-Tertiærgrænsen. Grænsen findes under et gråt lerlag, det såkaldte fiskeler.

Grænsen markerer en masseuddøen, der er en af de største i jordens historie. Populært sagt er det her dinosaurerne, sammen med op til 50 % af alle andre levende organismer, uddør og jorden overgår til den 'geologisk moderne tid', som vi stadig befinder os i.

Netop grænselaget med fiskeler og ceritiumkalk gør Dania Kridtgrav til en særlig geologisk lokalitet i Danmark. Grænselagene på Dania lokaliteten danner et vigtigt led mellem Stevns Klint, den klassiske lokalitet for Kridt/Palæogengrænsen, og nogle få andre danske grænselokaliteter i Himmerland og Hanherred.

Dania Kridtgrav er også af stor international geologisk betydning, da fiskeleret kun er blottet ganske få steder i verden. Kridtgraven optræder således på den internationale liste over GeoSites, der er enestående lokaliteter af international geovidenskabelig betydning.

Grænselaget - fiskeler og ceritiumkalk - udgør ca. 2 ½ m og kunne tidlige følges på skråfladen og i det stejle syd-profil. Siden gravningen ophørte er der dog sket en kraftig tilgroning af kalkfladerne samt en tilskridning af kalklagene, så grænselagene ikke længere kan ses.

E. Kulturhistorie

Helt tilbage til middelalderen har man udnyttet kalken i området. I 1500- og 1600-tallet var kalk og kalkbrænding en stor kilde til rigdom i området. Forudsætningerne for rigdommen var tilstedeværelsen af kalk i jorden kombineret med træer til brænde og fjorden til udskibning. Størstedelen af kalken blev skibet til hovedstaden, hvor den indgik i kongens mange prestigebyggerier. I slutningen af 1600-tallet havde områdets mange kalkovne stort set fortæret hvert eneste træ i miles omkreds. Det var så alvorligt, at det blev forbudt at brænde kalk, og de mange kalkovne blev revet ned.

I 1907 fandt man spor efter denne tidligste kalkproduktion ved Dania. Her opdagede man tre underjordiske gange i den høje kridtbanke. Gangene blev efterfølgende bortgravet i forbindelse med råstofgravning. I 1873 grundlagdes her Danmarks første cementfabrik - Cimbria. I 1886 åbnede en fabrik mere - det var Dania, som hele området i dag er opkaldt efter, og i 1907 skød endnu en cementfabrik op - Kongsdal Cementfabrik. Dania klarede sig bedst i den hårde konkurrence og overtog med tiden de andre fabrikker. Cimbria i 1920 og Kongsdal i 1936. Danias produktionsanlæg blev udbygget både i 1930'erne, -50'erne og -60'erne.

Gravningen efter kalk blev efterhånden mere og mere effektiv og mekaniseret. Fra 1950'erne og fremefter foregik gravearbejdet langs en 800 m buet front, som løb fra nordvest til sydøst. I dag er den lodrette nederste del af profilet mere eller mindre skjult. Dels af nedskredet materiale, dels af kalk, der er skubbet ud over kanten, men ikke fjernet før graveaktiviteten blev indstillet. I 1975 ophørte den industrielle cementproduktion.

FLS Industries har i dag et forsøgsanlæg på området.

Den engang så grå og beskidte cementby Dania har de senere år fået et voldsomt løft og ligger ikke blot hen som en død museumsgenstand. Produktionsanlægget udgør i dag, i sammenhæng med boligerne og det omgivende kulturlandskab, et bevaringsværdigt industrimiljø med stort formidlingspotentiale.

F. Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgang er reguleret efter naturbeskyttelses- og vejlovens almindelige regler. Udyrkede arealer er åbne for ophold og færdsel til fods, hvis der er lovlig adgang til arealerne. Kridtgravens bund er indhegnet, og der går græssende dyr. Derfor må offentligheden ikke bevæge sig ind på området uden ejerens tilladelse.

Det er muligt at gå langs kridtgravens øvre kant på en markvej syd og vest for graven. Dertil kan man færdes på den øst-vestgående grussti, der forbinder erhvervsområdet med Daniavej. En fredning af kridtgraven vil give mulighed for at etablere stiforløb, låger m.m., så områdets brugere har mulighed for at opleve den imponerende råstofgrav på nært hold.

G. Friluftsliv

Området omkring Dania bruges flittigt som udflugtsmål - især i sommerhalvåret. Der er p-pladser i forbindelse med motel Dania og restaurant Orkidé Dania.

300 m fra kridtgraven ligger den kommunalt ejede Kongsdal industri- og lystbådshavn. I forbindelse med Kongsdal Lystbådshavn ligger Kongsdal Shelter og teltplads, som bl.a. benyttes af kajakroerne, der lægger til i sommerhalvåret. I sommerhalvåret kan området yderligere opleves fra vandet, når Mariagerfjords hjuldampere – Svanen – lægger til kaj på sin vej mellem Hobro og Hadsund.

Mariagerfjord Kommune har som 'kulturarvskommune' haft særligt fokus på den kulturhistoriske og rekreative anvendelse af området ved Dania.

Cykelruterne nr. 32 og 18 – hhv. 'Mariager Fjordruten' og 'Hadsund-Randers' - passerer kridtgraven via Daniavej. Her har man mulighed for få et godt overblik af kridtgraven fra vejen. Derudover passerer også den nationale turistrute - 'Margueritruten' - kridtgraven.

H. Naturpleje og naturplejeaftaler

Der er sagsrejser bekendt ingen naturplejeaftaler mellem kommunen og lodsejer i kridtgraven. Kridtgravens bund bliver dog ryddet for opvækst én gang om året og afgræsset af heste fra den nærliggende rideskole. Dette sker på baggrund af en privat aftale mellem lodsejer og rideskolen.

Naturpleje i form af afgræsning eller slåning er nødvendig for at sikre gunstige vilkår for naturtypen og arterne i kridtgraven.

I. Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

Området er ikke udpeget som råstofindvindingsområde i regionplanen.

J. Natura2000-interesser

Området er ikke udpeget som Natura2000 område. Men naturtypen optræder som en prioriteret naturtype på listen over danske Natura 2000 naturtyper (6210 - Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund – vigtig orkidélokalteter). Det er med andre ord en naturtype, som er bevaringsværdig også på europæisk plan.

K. Den geografiske afgrænsning af fredningsforslaget

Fredningsgrænsen følger stort set råstofgravens naturlige grænse mod det omkringliggende landskab. Mod øst følger afgrænsningen Daniavej. Mod nord følger den efter den skete ændring i forslaget grusvejen, der forbinder erhvervsområdet med Daniavej. Mod vest og nordvest følger den i hovedsagen hhv. erhvervsområdet og derefter udpegningen af Nationalt Geologisk Interesseområde langs kridtgravens øvre kant. Mod syd følger fredningsgrænsen matrikelskel. Fredningsforslagets endelige og præcise afgrænsning fremgår af kortbilag, der er vedhæftet afgørelsen.

3. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

A. Eksisterende fredninger

Der er ingen eksisterende fredninger indenfor det område, som fredes.

B. Zonestatus

Dania Kridtgrav er beliggende i byzone.

C. Kommuneplanforhold

Kommuneplanen (2013-2025) fastlægger kridtgravens rammebestemmelser og angiver kommunalbestyrelsens overordnede mål for udviklingen i området. Kommuneplanen udpeger hele den sydligste del af kridtgraven til rekreativt område. Den nordlige del af kridtgravens bund er erhvervsområde. Området er i kommuneplanen desuden udpeget som ”Værdifuldt Kulturmiljø”.

D. Lokalplanforhold

Området er lokalplanlagt i 1989 (lokalplan A.1.20 – For en del af Assens by, Industri, håndværk, boliger og off. Formål). Inden for fredningsforslaget er udpeget hhv. industriområde for virksomheder med beliggenhedskrav for så vidt angår støj (I.5.1), Botanisk interesseområde (I.5.2) og Geologisk interesseområde (I.2.3).

I 2006 udarbejdede den daværende Mariager Kommune et nyt lokalplanforslag for området ved Dania. Kommunen vurderede på daværende tidspunkt, at det ikke var muligt at realisere intentionerne i Lokalplan A.1.20. om at skabe et stort industriområde på Dania. Forslaget blev dog ikke vedtaget.

E. Øvrige planforhold

Skrænten er af Miljøministeriet udpeget til både værdifuldt geografisk område og Nationalt Geologisk Interesseområde.

Området er udpeget af Kulturarvsstyrelsen som Bevaringsværdigt Industrihistorie, der repræsenterer områdets store cementeventyr. Styrelsen angiver at der, i sammenhæng med boligerne og det omgivende kulturlandskab, ligger et stort formidlingspotentiale.

4. Fredningsforslaget:

I Danmarks Naturfredningsforenings oprindelige forslag anførtes følgende:

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål at:

- Bevare og forbedre områdets naturværdier og skabe gunstige vilkår for de biologiske værdier i kridtgraven - herunder særligt de mange sjældne arter tilknyttet kalkoverdrev såsom, orkideer, mosser mm., som alle er afhængig af et lysåbent, næringsfattigt miljø.
- Sikre de geologiske værdier kridtgraven besidder af både national og international betydning.
- Sikre de geologiske værdier til brug for forskning, undervisning og formidling.
- Sikre de kulturhistoriske værdier. Kridtgraven skal bevares med de store markante skrænter og den store bundflade, så den i samspil med industriområdet formidler kulturhistorien om cementproduktion og råstofudvinding i Dania området.

- Sikre og forbedre de rekreative interesser, herunder offentlighedens adgang til kridtgraven.
- Medvirke til at sikre Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturtyper og arter.

§ 2 Bevaring af området

Stk. 1. De fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation efter § 12, f.eks. i forbindelse med naturforbedring, pleje af den geologiske profil eller rekreativ anvendelse.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

Stk. 3. Området skal være lysåbent og fri for bebyggelse og beplantning, der er skadelig for naturtypen overdrev eller skæmmende for oplevelsen af kridtgraven.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Driften/anvendelsen/plejen tilrettelægges så fredningens formål opfyldes.

Stk. 2. Arealerne fastholdes til naturformål med forbud mod gødsugning, sprøjtning med bekæmpelsesmidler, opdyrkning, omlægning, tilplantning, byggeri samt dræning, der ikke er nødvendig af hensyn til eksisterende bebyggelse.

Stk. 3. Undtaget fra forbuddet mod gødsugning, sprøjtning med bekæmpelsesmidler, opdyrkning, omlægning og tilplantning er den del af matr.nr. 6i Assens By, Falslev, som ligger på toppen af kridtgravens skrænt. Arealet kan anvendes til almindelig landbrugsproduktion.

Stk. 4. Undtaget fra forbuddet mod opdyrkning og omlægning er matr.nr. 6dr Assens By, Falslev. Der er fortsat et sprøjtnings- og gødningsforbud på ejendommen.

Stk. 5. Fredningsnævnet kan i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler.

§ 4 Beplantning

Stk. 1. Inden for fredningen må ingen arealer tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, herunder juletræer, pyntegrønt, frugttræer, energipil, vildtremiser, læhegn og lignende.

§ 5 Terrænændringer

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer inden for det fredede område. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning, eller i forbindelse med genetablering/vedligeholdelse af en synlig geologisk profil (jf. § 2, stk. 1), efter Fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 2. Råstofindvinding er ikke tilladt, hverken til kommerciel eller privat brug.

Stk. 3. Arkæologiske, geologiske eller andre videnskabelige undersøgelser, der tjener fredningens formål, kan finde sted efter fredningsnævnets forudgående tilladelse.

Stk. 4. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 5 Byggeri

Stk. 1. Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, haller eller lignende.

Stk. 2. Bygninger, som er nødvendige for at holde husdyr på arealet, kan opføres efter forudgående godkendelse af Fredningsnævnet, for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Stk. 3. Tilbygning til og udvendig ombygning af eksisterende bygninger kræver tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til størrelse samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagtstiger, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Stk. 2. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for helikoptere m.m. er ikke tilladt.

Stk. 3. Der må ikke opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, stutterier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler, frugtplantager eller koloni- og nyttehaver.

Stk. 4. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn og lignende) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet som f.eks. hjortehegn, blafrehegn eller hvide træhegn (hestehegn), er ikke tilladt.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for områdets drift og pleje (max. 6 uger).

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje eller ændres belægning på eksisterende veje. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt.

Stk. 7. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog i særlige tilfælde godkende nye grøfter eller dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje, eller hvis det er nødvendigt for opretholdelse af udlagte veje og stier.

Stk. 8. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 7 Offentlighedens adgang – anlæggelse af sti

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kap. 4.

Stk. 2. Eksisterende stier, som vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende at stier, veje og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 3. Der udlægges ny sti, som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stien skal etableres som trampespor eller slået 1 meter brede spor. Stiens forløb på skrænten skal etableres i tilknytning til et reetableret synligt geologisk profil. Plejemyndigheden skal inden for 2 år efter fredningens gennemførelse have etableret den nye sti. Yderligere stier kan etableres efter aftale med lodsejeren og godkendelse af fredningsnævnet.

Stk. 4. Hvor adgang til de på fredningskortet udpegede stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færister eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Stk. 5. Hunde skal føres i snor og må ikke medbringes inden for indhegninger med husdyr.

Stk. 6. Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

Stk. 7. Plejemyndigheden sikrer, at stier, som fremgår af fredningskortet, holdes åbne og tilgængelige.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at de stier, som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

Stk. 9. Plejemyndigheden afholder udgifter til etablering af stenter, klaplåger og lignende, som eventuelt er nødvendigt for de udlagte stier. Vedligeholdelse af sti, stenter, klaplåger m.m. udføres af plejemyndigheden.

§ 8 Pleje og Naturgenopretning

Stk. 1. Plejen og projekter tilrettelægges, så den opfylder fredningens formål.

Stk. 2. Pleje af overdrevet skal bevare og fremme et plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtypen, samt i videst muligt omfang fremme et rigt og varieret dyreliv. Plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Stk. 3. Arter, der er angivet på Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings 'Sortliste' som invasive, bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemføres denne af plejemyndigheden.

Stk. 4. Plejen skal sikre en lav vegetation med mulighed for enkelte solitære buske inden for hele fredningsområdet. Opvækst herudover, selvsået såvel som plantet, skal fjernes uanset alder. Af hensyn til biodiversiteten vil selvsåede og spredte buske af naturligt hjemmehørende arter som eks. tjørn eller ene kunne få lov at gro på arealet, men ryddes, hvis de danner skyggende bestande. Det samlede kronedække må ikke overstige 5 %.

Stk. 5. Undtaget for kravet i § 8, stk. 4 om lav vegetation, er kridtgravens sydligste og østlige skrænt, se fredningskort. Disse skrænter kan fortsat være bevokset med naturligt hjemmehørende løvtræer og buske. Bevoksningen skal dog holdes således, at udsigten fra Daniavej ud over kridtgraven bevares.

Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning eller oprensning og vedligehold af et synlig geologiske profil. Genopretningsprojekter skal ske i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er forelagt berørte lodsejere, tilstødende lodsejere og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse samt godkendes af fredningsnævnet inden gennemførelse.

§ 9 Plejemyndighed og plejeplaner

Stk. 1. Mariagerfjord Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer.

Stk. 2. Plejemyndigheden har ret til – efter forudgående drøftelser med og uden udgift for ejeren - at udføre naturpleje indenfor fredningen til opfyldelse af fredningens formål.

Stk. 3. På private arealer kan plejearbejderne først udføres af plejemyndigheden efter, at der er givet ejeren mulighed for selv at udføre den, inden for en nærmere fastsat tidsfrist.

Stk. 4. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan over det fredede område senest to år efter fredningens gennemførelse. Herefter revideres planen efter behov, dog senest hver sjette år. Den først udarbejdede plejeplan skal indeholde bestemmelser om bevoksningen på kridtgravens nordlige og vestlige skrænt skal afdrives senest et år efter plejeplanens vedtagelse. Skræntarealet fremgår af fredningskortet med signaturen 'Nationalt Geologisk interesseområde'.

Stk. 5. Plejeplanen skal udmønte fredningens formål. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og mindre anlægsarbejder samt eventuelle detailændringer i almenhedens adgangsret.

Stk. 6. Plejeplanen kan, udover forskrifter for naturpleje, indeholde forslag til etablering af primitive publikumsforanstaltninger f.eks. bænke, affaldskurve og mindre informationstavler, samt hegning og læskure til dyr.

Stk. 7. Der skal gives grundejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan.

Stk. 8. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for fredningsnævnet til afgørelse, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

§ 10 Jagt

Stk. 1. Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Stk. 2. Vildtet må ikke tilskudsfores inden for fredningen. Lodsejerne pålægges derfor at fjerne fodertønder og lignende, samt ikke at tilskudsfore i naturtyper, der til enhver tid er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Stk. 3. Der må ikke opdrættes eller udsættes vildt.

§ 11 Særbestemmelser, herunder evt. afståelse af ejendom

På kridtgravens vestlige skrænt, i umiddelbar tilknytning til stiens forløb, skal et geologisk profil blotlægges, se fredningskort. Blotlægning af det geologiske profil skal ske på foranledning af plejemyndigheden og uden udgift for lodsejer. Blotlægning af det geologiske profil skal fremgå af plejeplanen for området og gennemføres senest et år efter at plejeplanen er tilvejebragt – dog senest tre år efter fredningen er vedtaget. Den nærmere placering og udformning af det synlige profil skal ske efter rådføring fra sagkyndig geologisk ekspert.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

5. Bemærkninger til fredningsforslaget

Der er såvel i forbindelse med de afholdte møder som skriftligt fremkommet bemærkninger til og indsigelser imod fredningsforslaget.

Lodsejeren, Erhvervsparken Dania A/S, v. advokat Niels Vase har i brev af 26. oktober 2017 anført bl.a., at:

”Fredningsforslaget skal opfylde det generelle forvaltningsretlige princip om proportionalitet, det vil sige kravet om, at de omkostninger, der anvendes til gennemførelse af fredningen, skal stå i et rimeligt forhold til de natur- og miljømæssige gevinster, der opnås ved forslagets gennemførelse.

Vi noterer os, at det ifølge kommunens brev af 6. december 2016 er uklart, hvorvidt området – eller dele heraf – er beskyttet af § 3. Som bekendt er biologiske overdrev i byzone alene beskyttet mod tilstandsændringer til landbrugsformål, jf. herved BKG nr. 865 af 27. juni 2016 (Naturtypebekendtgørelsen), § 1.

Der er ikke i det forelagte materiale nogen afklaring af, hvorvidt området omfattes af denne bestemmelse – og i bekræftende fald om den deraf følgende beskyttelse er tilstrækkelig til at opfylde beskyttelsesinteressen - hvorfor behovet for yderligere beskyttelsesforanstaltninger ikke er sandsynliggjort.

Særligt bemærkes, at det forhold, at § 3 – beskyttelsen er dynamisk (jf. vokse ind-/vokse udprincippet), ikke dokumenterer et fredningsformål, men netop afspejler den måde, lovgiver har ønsket at beskytte blandt andet biologiske overdrev.

Det forhold, at arealet muligt allerede er beskyttet helt eller delvis, må derfor indgå i vurderingen af, i hvilket omfang der er behov for den ønskede fredning.

Med hensyn til de forventede omkostninger ved fredningen bemærkes, at disse må ansættes ud fra princippet om fuldstændig erstatning, hvilket i forhold til vores klient indebærer, at der skal ydes

erstatning for mistede indtægter fra udvinding af råstoffer fra arealet. Dette princip er senest fastslået i Højesterets dom af 11. maj 2017 (offentliggjort i UFR 2017.2491).

Det fremsendte budgetforslag tillægger tilsyneladende ikke produktionsrettigheder værdi, hvilket er i strid med princippet om fuldstændig erstatning, jf. Naturbeskyttelsesloven § 39 og den ovenfor nævnte højesteretsdom.

Det fremsendte budgetoverslag udgør derfor ikke et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for så vidt angår omkostningerne ved fredningen, jf. også brev af 5. december 2016 fra Miljø- og Fødevareministeriet. Dette forhold sammen med den ovenfor beskrevne uklarhed med hensyn til områdets aktuelle beskyttelse, indebærer, at fredningsforslaget ikke opfylder de generelle forvaltningsretlige regler og særligt reglerne i Naturbeskyttelsesloven.

Vi skal derfor argumentere for, at Fredningsnævnet beslutter ikke at gennemføre fredningen.”

Lodsejeren har tilkendegivet, at denne i tilfælde af fredning er uden interesse i at pleje området.

Lodsejeren har endvidere anført, at en servituterklæring vil kunne dække behovet for beskyttelse.

Lodsejeren Hans Ley har protesteret imod, at hans jordareal, hvorpå ligger en hestefold, skal inddrages. Denne indsigelse har – som tidligere anført – medført, at denne lodsejers areal er udtaget af fredningen.

Fa. F.L. Smidth har som nabo til kridtgraven anført, at en fredning vil begrænse firmaets fremtidige muligheder for at udvide dets virksomhedsaktiviteter ind i kridtgraven, hvilket man tidligere har haft dialog med lodsejer om, herunder kan en fredning hindre opførelse af nye bygninger, hvilket man overvejer på sigt. Samlet vil en fredning kunne have indflydelse på firmaets muligheder for fortsat drift på den nuværende lokation, hvor firmaet nu beskæftiger 30 mand.

Miljøstyrelsen har anført følgende:

”Principalt, at sagen bør afvises, med henvisning til, at en fredning ikke er det rette instrument at anvende til at løse det primære problem, at lokalplanlægningen for dette byzoneområde ikke er i overensstemmelse med kommuneplanen.

Subsidiært, at fredningsområdet må beskæres til at omfatte dels det nationale geologiske interesseområde (skrænten), dels de områder i bunden af den gamle råstofgrav, hvor der er sådanne orkidébestande, at bebyggelse ikke er en mulighed, som følge af artsbekendtgørelsens bestemmelser.

Den subsidiære påstand er fremsat under hensyn til Miljøstyrelsens kortlægning af orkidéernes antal og udbredelse, og den afgrænsning, der på dette grundlag må anses for relevant, hvorom henvises til fremsendt kortbilag.

På de arealer, hvor kortlægningen viser forekomster af orkidéer, kan der efter Miljøstyrelsens opfattelse ikke opføres industribebyggelse, idet dette ville være i strid med § 14, stk. 2, jf. § 34, stk. 1, nr. 1, i ”artsfredningsbekendtgørelsen”, bekendtgørelse nr. 867 af 27. juni 2016 om fredning af visse plante- og dyrearter og pleje af tilskadekommet vildt. Miljøstyrelsen finder på baggrund af de nu foreliggende oplysninger sammenholdt med den gældende administrationspraksis ikke grundlag for at dispensere fra bekendtgørelsens bestemmelser til bebyggelse på områderne, hvor der findes orkidéer.

På baggrund af den botaniske kortlægning skal Miljøstyrelsen til uddybning af den subsidiære påstand indstille, at fredningsområdet i givet fald begrænses som vist på nedenstående kort. Der ses ikke at være fredningsmæssige begrundelser for at medtage de øvrige arealer, idet disse hverken har national geologisk betydning eller botanisk betydning. Der er ingen orkidéer på disse arealer, som er beliggende i byzone og er lokalplanlagt til industribebyggelse. Artsfredningsbekendtgørelsen forhindrer følgelig heller ikke bebyggelse på arealerne. Erstatningen for fredning af disse arealer ville derfor ikke være proportionale med den fredningsmæssige gevinst ved at frede arealerne. Det er derfor set fra Miljøstyrelsens side af afgørende betydning, at disse arealer ikke kommer til at indgå i en fredning.”

Herudover har Miljøstyrelsen fremsat følgende detaljerede bemærkninger til fredningsforslaget, hvis fredningsnævnet måtte beslutte at gennemføre fredning:

- ”- §3 stk. 4, som vedrører ”hestefolden” på matr.nr. 6 dr, kan i konsekvens af ovenstående ændring af fredningsområdet udtages.
- §5 stk. 3 synes overflødig, da der ikke findes bygninger indenfor området, og opførelse af ny bebyggelse forbydes.
- Bestemmelsen i § 6 stk. 6, om at der ikke må ændres belægning på eksisterende veje, synes ikke at være velbegrunderet, og overflødig, hvis fredningsområdet indskrænkes som ovenfor anført
- Kommunen får med en fredning en pleje-ret, men ikke en pleje-pligt. For at sikre mod misforståelser om dette foreslås følgende justeringer af bestemmelserne:
  - o §8 stk.2: Pleje af overdrevet skal have til formål at bevare...
  - o §8 stk. 4: Pleje skal have til formål at sikre...
  - o §9, stk. 4: Plejemyndigheden kan udarbejde en plejeplan for området efter reglerne i plejebekendtgørelsen (resten slettes).
  - o §11, stk. 1: I umiddelbar tilknytning til stiens forløb kan et geologisk profil...”
  - o §11, stk. 1, 2. afsnit (Blotlægning af det geologiske profil...) slettes
- § 11: overskriftens sidste del (efter komma) foreslås slettet, da denne del ikke er relevant”

Miljøstyrelsen har under sagen foretaget følgende økonomiske konsekvensberegning af hhv. Danmarks Naturfredningsforenings forslag, hhv. Miljøstyrelsens subsidiære påstand:

Taksttype		Udgave 1 (DN's forslag) - (ha eller m)		Udgave 2 (reduceret som ønsket af MST) (ha eller m)	
			kr.		kr.
Grundtakst + takst for tilplantningsforbud (grøn polygon) (kr/ha)	9.700	11,8	114.460	11,8	114.460
Grundtakst (blå polygon) (kr/ha)	3.700	2,1	7.770	2,1	7.770
Eksisterende sti (kr/lbm)	15	1818	27.270	1286	19.290
Ny sti (kr/lbm)	60	838	50.280	838	50.280
Lokalplanlagt jord med byggemulighed (rød polygon - §3) (kr/ha)	160.00	0	3,2 512.000	0	0
Lokalplanlagt jord u. byggemulighed (område med kortlagte orkidéer) – grundtakst (kr/ha)	3.700	17,7	65.490	17,7	65.490
I alt			777.270		257.290

Mariagerfjord Kommune har udtalt sig imod forslaget, idet der særlig er henvist til lodsejermogstanden samt hensynet til lokale virksomheder. Videre er det anført, dels at de store naturværdier i området er beskyttet nok i forvejen, dels at lodsejerne selv på passende måde forestår naturplejen, ligesom der er henvist til økonomiske hensyn.

Dansk Botanisk Forening har udtalt sig til støtte for forslaget og har anført, at området er en hel unik lokalitet af national betydning, dels af hensyn til forekomsten af orkideer, men tillige pga. en række sjældne mosser samt sommerfugle. Foreningen så gerne fredningsområdet udvidet, bl.a. pga. særlige forekomster også på de nordligste skrænter af graven.

Danmarks Friluftsråd har udtalt sig til støtte for forslaget.

Der er af interesserede geologer under sagen endvidere fremhævet, at skrænterne er af helt enestående geologisk interesse.

Danmarks Naturfredningsforening er fremkommet med en række bemærkninger til klagerne.

Herunder har man for så vidt angår Miljøstyrelsens indsigelser henvist til ”Handlingsplan for fredning”, udarbejdet i samarbejde mellem Miljøministeriet, KL og DN i 2013. I handlingsplanen prioriteres hhv. ”perlerne – de unikke, de vigtigste, de nationalt værdifulde lokaliteter”, ”Større sammenhængende naturområder” samt ”Landskabsfredningerne – større, uforstyrrede landskaber”. Dania Kridtgrav er i fredningsforslaget udpeget i overensstemmelse med handleplanen som en af ”perlerne”. Derudover gør DN opmærksom på, at den tidligere Skov- og Naturstyrelsen (Nu Miljøstyrelsen) i Handlingsplan for fredninger fra 1992 har vurderet, at Dania kridtgrav bør fredes. Dette på trods af området også på daværende tidspunkt var både lokalplanlagt og i byzone. At Styrelsen efterfølgende har ændret holdning til spørgsmålet om fredning af kridtgraven, ændrer ikke på behovet for at sikre kridtgravens botaniske, geologiske og kulturhistoriske værdier og offentlighedens adgang hertil.

DN har henvist til den gældende lokalplan A.1.20. fra 1989 der udlægger størstedelen af kridtgravens bund til industriområde. Det har vist sig særdeles vanskeligt for de skiftende byråd at ændre planen. Tilbage i 2006 udarbejdede den daværende Mariager Kommune et forslag til en ny lokalplan, som dog ikke blev vedtaget. DN understreger dog, at fredningssagen ikke har til formål at bringe overensstemmelse mellem lokalplan og kommuneplan. Formålet er derimod at sikre områdets unikke værdier for de kommende generationer. Planer er i sagens natur foranderlige. En fredning, derimod, er en permanent løsning, der kan sikre nationale interesser i form af natur, geologi og kulturhistorie og offentlighedens adgang.

DN har tilsluttet sig Miljøstyrelsens subsidiære påstand, for så vidt angår påstanden om, at matr.nr. 6 dr udtages af fredningsforslaget.

DN har fastholdt, at arealerne syd for grusvejen fortsat skal indgå i fredningsforslaget, da arealet afgrænses naturligt af grusvejen mod nord. Området udgør en del af kalkoverdrevet med dertil hørende kalkelskende plantearter - mosser og orkideer mm. Området har, foruden tre § 3 søer, tidligere haft en bestand af orkideer, jf. kort udarbejdet af Mariagerfjord Kommune i 2011.

DN har tilsluttet sig Styrelsens forslag om at undlade fredningsforslagets § 5 stk. 3. DN fastholder forslaget til fredningsforslagets § 6 stk. 6 angående vejbelægning. Selvom Fredningsnævnet indskrænker

fredningsområdet, som anbefalet af Miljøstyrelsen, er det forsat væsentligt, at markvejen på kridtgravens top samt en evt. sti i kridtgravens bund ikke asfalteres eller på anden måde ændrer karakter. DN foreslår dog, at grusvejen mellem Daniavej og erhvervsområdet udtages af fredningsforslaget.

DN har medgivet, at kommunen ved fredningens gennemførelse får en pleje-ret og ikke en pleje-pligt, som det også fremgår af § 9 stk. 2. DN fastholder dog forslaget til ordlyden i § 8 og 9. DN fastholder forslaget til fredningsforslagets § 11, som vil give almenheden adgang til det nationale geologiske interesseområde og forbedre de forsknings- og undervisningsmæssige forhold.

DNs ændrede forslag er angivet på nedenstående kort.

Lilla skravering markerer det oprindelige fredningsforslag. Den røde linje angiver arealer, som DN medgiver kan udtages af fredningsforslaget.

Mht. Mariagerfjord Kommunes indsigelser er det bemærket, at der er en reel trussel i form af industriel bebyggelse og ophør af pleje. Skulle den nuværende drift ophøre, vil kridtgraven vokse til, og den særlige flora vil forsvinde for altid. Den vurdering underbygges af, at der senest i 2012 blev foretaget undersøgelser af muligheden for at udvide erhvervsområdet yderligere ind i kridtgraven. En fredning vil således, med rettidig omhu, sikre den rette pleje og undgå bebyggelse. Endelig understreges, at en fredning ikke regulerer arealer uden for fredningen. DN mener således ikke, at de lokale virksomheder vil få forringede vilkår, hvis fredningen gennemføres. Hvis der opstår et behov for at udvide erhvervsområdet

kan dette, i overensstemmelse med kommuneplanen, gøres nord for Daniavej. Naturbeskyttelseslovens § 3 forhindrer ikke bebyggelse, da området er beliggende i byzone. Dertil sikrer artsfredningsbekendtgørelsen kun mod, at orkideerne ikke samles eller fjernes fra det sted, de vokser. Bekendtgørelsen kan således ikke skabe de rammevilkår for pleje, som en fredning kan. Skulle plejen af kridtgraven ophøre, vil orkideerne altså forsvinde, og området kan efterfølgende bebygges. DN anfægter således påstanden om, at området er tilstrækkeligt beskyttet.

Mht. økonomi henvises til, at Miljøstyrelsen i fredningssager med national interesse kan udbetale op til 9/10 af erstatningerne.

Mht. spørgsmålet om udpegningsgrundlaget for skrænten har DN henvist til side 258 i Mariagerfjord Kommuneplan 2013-2025 samt planens kortbilag 2.17. Her fremgår det, at skrænten i Dania Kridtrav er udpeget til "Værdifuldt geologisk område".

Danmarks Naturfredningsforening har fsv. lodsejerens indsigelser bl.a. henvist til, at kommunalbestyrelsen kan konvertere § 3 arealer beliggende i byzone. § 3 naturtyper i byzone er udelukkende beskyttet mod tilstandsændringer til landbrugsformål. Arealet er således ikke beskyttet mod industriformål, herunder bebyggelse. Naturbeskyttelseslovens § 3 er derfor ikke tilstrækkelig til at sikre området mod ibrugtagen til industriformål, bebyggelse, mm.

Videre er henvist til Handlingsplan for fredning 2013 (side 14 og 15). Her nævnes fredning, som et specifikt redskab der kan supplere andre virkemidler i naturbeskyttelsen - herunder for § 3 arealer. Det afvises, at Dania Kridtgrav kan kræve erstatning for mistet mulighed for erhvervsmæssig indvinding af råstoffer, som kræver en gravetilladelse fra regionen. Herunder henvises til, at kridtgravens skrænt er udpeget til National Geologisk Interesseområde af Miljøministeriet og Værdifuldt geologisk interesseområde af Mariagerfjord Kommune. DN vurderer således ikke, at lodsejer kan have en berettiget forventning om råstofindvinding i området.

6. Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse

Af naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 1 fremgår det, at loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Det er anført i naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 2, at loven tilsigter særligt at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier.

Endvidere tilsigter loven særligt at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser. Endelig tilsigter loven særligt at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet. Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 3, at der ved lovens administration skal lægges vægt på den betydning, som et areal på grund af sin beliggenhed kan have for almenheden.

Det fremgår videre af naturbeskyttelseslovens § 38 bl.a., at en fredning skal indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. En fredning kan gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. En fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

To af nævnets medlemmer udtaler:

Vi finder under henvisning til sagens mange faglige oplysninger, at kunne lægge til grund, at Dania Kridtgrav efter sin karakter omfatter unikke og nationalt værdifulde naturtyper, der i særlig grad trives godt på den kalkholdige bund i graven, herunder særlig en række sjældent forekommende orkidéarter samt endvidere en række mosser.

Desuden forefindes på skrænterne geologisk meget sjældne forekomster i form af tydelige spor af en række forskellige geologiske tidsaldre.

Der er således tale om et område med særligt værdifulde landskabelige og naturmæssige kvaliteter. Kridtgraven og dens skrænter udgør derfor efter disse medlemmers vurdering samlet et sjældent og fredningsværdigt område.

Vi finder, at anden lovgivning ikke yder en fuld tilstrækkelig beskyttelse for området. Således forhindrer Naturbeskyttelsesloven § 3 ikke sikkert bebyggelse, da området er beliggende i byzone. Endvidere sikrer artsbekendtgørelsen ej heller fuld beskyttelse, idet denne er afhængig af den til enhver tid gældende fortolkning, som foretages af de administrerende myndigheder, og idet dispensationspraksis kan ændres over tid. Dertil sikrer artsfredningsbekendtgørelsen kun mod, at orkideerne ikke samles eller fjernes fra det sted, de vokser. Bekendtgørelsen kan således ikke skabe muligheder for pleje, hvilket en fredning kan. Skulle plejen af kridtgraven ophøre, vil orkideerne kunne forsvinde, og området kan efterfølgende bebygges. Samlet bedømt kan bekendtgørelsen således ikke sikre sammenhængende rammevilkår for udbredelse og pleje af orkidébestanden.

Der ses ej heller at kunne opnås en tilstrækkelig sikker beskyttelse ved servitutaftale, hvis mulige indhold i øvrigt ej heller ses nærmere konkretiseret.

Det er således vores konklusion, at de interesser, som en fredning kan tilgodese, ikke fuldtud kan sikres på anden måde.

Vi tiltræder derfor, at Dania Kridtgrav skal fredes.

Idet de beskyttelsesværdige områder i hovedsagen findes indenfor kridtgravens bund samt på dennes skrænter, samt når henses til den betragtelige fordyrelse, det vil medføre at frede også de områder, som er omfattet af Danmarks Naturfredningsforenings forslag, men som Miljøstyrelsen har foreslået udeholdt, finder vi, at fredningens formål i tilstrækkelig grad kan opfyldes ved, at fredningen gennemføres i overensstemmelse med Miljøstyrelsens subsidiære påstand.

Fredningsnævnets flertal finder herefter, at fredningen bør gennemføres, jf. Naturbeskyttelseslovens Kap. 6., således at hestefolden, matr. nr. 6 dr Assens by, udgår af fredningen, som foreslået af forslagsstiller, samt at de mindre arealer, som Miljøstyrelsen har anbefalet udeholdt, ligeledes udgår, således at fredningen kun omfatter de arealer, som er omfattet af Miljøstyrelsens subsidiære påstand.

Vedrørende de øvrige forslag til ændringer af bestemmelser i fredningsforslaget bemærker nævnets flertal følgende:

§ 3, stk. 4 og § 5, stk. 3: Bestemmelserne udgår med Danmarks Naturfredningsforenings tiltræden.

§ 6, stk. 6: Idet det er oplyst, at der er en markvej på skræntens top, kan nævnet tiltræde, at bestemmelsen i sin helhed indgår i fredningen.

§ 8, stk. 2, § 8, stk. 4 og § 9, stk. 4: Idet vi er enige i, at Miljøstyrelsens formulering i højere grad tydeliggør, at kommunen har en plejeret, tiltræder vi i det væsentlige den ændrede formulering.

§ 11, stk. 1: Idet bemærkes, at ordet ”skal” bør ændres til ”kan”, kan nævnet tiltræde, at bestemmelsen i øvrigt opretholdes, dog med sproglige ændringer, idet der heri tages højde for, at der er tale om en plejeret og ikke en plejepligt.

Den del af overskriften i § 11, der nævner afståelse af fast ejendom udgår, da den ikke er relevant.

Da der i forslaget er to bestemmelser, benævnt § 5, foretages der ændringer af bestemmelsesangivelserne fra og med § 6.

Et medlem af fredningsnævnet udtaler:

Fredning af et område som det foreliggende, må anses for at ligge udenfor, hvad der er normalt fredningsværdigt, idet der er tale om et rent menneskeskabt område.

De hensyn, som fredningen skal tilgodese, dækkes desuden af den beskyttelse, der ligger i artsbekendtgørelsen, ligesom i hvert fald langt den væsentligste del af arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Desuden er forslaget i modstrid med ejer- og erhvervsinteresser, og kan virke som en straf overfor den ejer, der indtil nu har holdt området godt. Idet ejeren har udtalt, at denne ikke vil være med til vedligeholdelsen efter en eventuel fredning, og idet Mariagerfjord Kommune heller ikke er interesseret i dette, vil en fredning være skyld i en dårligere natur end ved ikke at frede.

Jeg ser derfor ingen begrundelse for at frede det omhandlede område.

Der træffes afgørelse efter flertallets indstilling.

Fredningsnævnet har således besluttet at gennemføre fredningen, der herefter kun angår del af matr.nr. 6b og del af 6i Assens by, Falslev, og som med de anførte rettelser får følgende indhold:

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål at:

- Bevare og forbedre områdets naturværdier og skabe gunstige vilkår for de biologiske værdier i kridtgraven - herunder særligt de mange sjældne arter tilknyttet kalkoverdrev såsom, orkideer, mosser mm., som alle er afhængig af et lysåbent, næringsfattigt miljø.
- Sikre de geologiske værdier kridtgraven besidder af både national og international betydning.
- Sikre de geologiske værdier til brug for forskning, undervisning og formidling.
- Sikre de kulturhistoriske værdier. Kridtgraven skal bevares med de store markante skrænter og den store bundflade, så den i samspil med industriområdet formidler kulturhistorien om cementproduktion og råstofudvinding i Dania området.

- Sikre og forbedre de rekreative interesser, herunder offentlighedens adgang til kridtgraven.
- Medvirke til at sikre Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturtyper og arter.

§ 2 Bevarelse af området

Stk. 1. De fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation efter § 12, f.eks. i forbindelse med naturforbedring, pleje af den geologiske profil eller rekreativ anvendelse.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

Stk. 3. Området skal være lysåbent og fri for bebyggelse og beplantning, der er skadelig for naturtypen overdrev eller skæmmende for oplevelsen af kridtgraven.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Driften/anvendelsen/plejen tilrettelægges så fredningens formål opfyldes.

Stk. 2. Arealerne fastholdes til naturformål med forbud mod gødskning, sprøjtning med bekæmpelsesmidler, opdyrkning, omlægning, tilplantning, byggeri samt dræning, der ikke er nødvendig af hensyn til eksisterende bebyggelse.

Stk. 3. Undtaget fra forbuddet mod gødskning, sprøjtning med bekæmpelsesmidler, opdyrkning, omlægning og tilplantning er den del af matr.nr. 6i Assens By, Falslev, som ligger på toppen af kridtgravens skrænt. Arealet kan anvendes til almindelig landbrugsproduktion.

Stk. 4. Fredningsnævnet kan i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler.

§ 4 Beplantning

Stk. 1. Inden for fredningen må ingen arealer tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, herunder juletræer, pyntegrønt, frugttræer, energipil, vildtremiser, læhegn og lignende.

§ 5 Terrænændringer

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer inden for det fredede område. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning, eller i forbindelse med genetablering/vedligeholdelse af en synlig geologisk profil (jf. § 2, stk. 1), efter Fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 2. Råstofindvinding er ikke tilladt, hverken til kommerciel eller privat brug.

Stk. 3. Arkæologiske, geologiske eller andre videnskabelige undersøgelser, der tjener fredningens formål, kan finde sted efter fredningsnævnets forudgående tilladelse.

Stk. 4. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 6 Byggeri

Stk. 1. Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, haller eller lignende.

Stk. 2. Bygninger, som er nødvendige for at holde husdyr på arealet, kan opføres efter forudgående godkendelse af Fredningsnævnet, for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

§ 7 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagtstiger, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Stk. 2. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for helikoptere m.m. er ikke tilladt.

Stk. 3. Der må ikke opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, stutierier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler, frugtplantager eller koloni- og nyttehaver.

Stk. 4. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn og lignende) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet som f.eks. hjortehegn, blafrehegn eller hvide træhegn (hestehegn), er ikke tilladt.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for områdets drift og pleje (max. 6 uger).

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje eller ændres belægning på eksisterende veje. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt.

Stk. 7. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog i særlige tilfælde godkende nye grøfter eller dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje, eller hvis det er nødvendigt for opretholdelse af udlagte veje og stier.

Stk. 8. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 8 Offentlighedens adgang – anlæggelse af sti

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kap. 4.

Stk. 2. Eksisterende stier, som vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende at stier, veje og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 3. Der udlægges ny sti, som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stien skal etableres som trampespor eller slået 1 meter brede spor. Stiens forløb på skrænten skal etableres i tilknytning til et reetableret synligt geologisk profil. Plejemyndigheden skal inden for 2 år efter fredningens gennemførelse have etableret den nye sti. Yderligere stier kan etableres efter aftale med lodsejeren og godkendelse af fredningsnævnet.

Stk. 4. Hvor adgang til de på fredningskortet udpegede stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færister eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Stk. 5. Hunde skal føres i snor og må ikke medbringes inden for indhegninger med husdyr.

Stk. 6. Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

Stk. 7. Plejemyndigheden sikrer, at stier, som fremgår af fredningskortet, holdes åbne og tilgængelige.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at de stier, som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terræn et og dermed synlige for publikum.

Stk. 9. Plejemyndigheden afholder udgifter til etablering af stenter, klaplåger og lignende, som eventuelt er nødvendigt for de udlagte stier. Vedligeholdelse af sti, stenter, klaplåger m.m. udføres af plejemyndigheden.

§ 9 Pleje og Naturgenopretning

Stk. 1. Plejen og projekter tilrettelægges, så den opfylder fredningens formål.

Stk. 2. Pleje af overdrevet skal have til formål at bevare og fremme et plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtypen, samt i videst muligt omfang fremme et rigt og varieret dyreliv. Plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Stk. 3. Arter, der er angivet på Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings 'Sortliste' som invasive, bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemføres denne af plejemyndigheden.

Stk. 4. Plejen skal have til formål at sikre en lav vegetation med mulighed for enkelte solitære buske inden for hele fredningsområdet. Opvækst herudover, selvsået såvel som plantet, skal

fjernes uanset alder. Af hensyn til biodiversiteten vil selvsåede og spredte buske af naturligt hjemmehørende arter som eks. tjørn eller ene kunne få lov at gro på arealet, men ryddes, hvis de danner skyggende bestande. Det samlede kronedække må ikke overstige 5 %.

Stk. 5. Undtaget for kravet i § 9, stk. 4 om lav vegetation, er kridtgravens sydligste og østlige skrænt, se fredningskort. Disse skrænter kan fortsat være bevokset med naturligt hjemmehørende løvtræer og buske. Bevoksningen skal dog holdes således, at udsigten fra Daniavej ud over kridtgraven bevares.

Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning eller oprensning og vedligehold af et synlig geologiske profil. Genopretningsprojekter skal ske i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er forelagt berørte lodsejere, tilstødende lodsejere og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse samt godkendes af fredningsnævnet inden gennemførelse.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Stk. 1. Mariagerfjord Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer.

Stk. 2. Plejemyndigheden har ret til – efter forudgående drøftelser med og uden udgift for ejeren - at udføre naturpleje indenfor fredningen til opfyldelse af fredningens formål.

Stk. 3. På private arealer kan plejearbejderne først udføres af plejemyndigheden efter, at der er givet ejeren mulighed for selv at udføre den, inden for en nærmere fastsat tidsfrist.

Stk. 4. Plejemyndigheden kan – efter reglerne i plejebekendtgørelsen - udarbejde en plejeplan for det fredede område, herunder for skræntarealet, som fremgår af fredningskortet med signaturen 'Nationalt Geologisk interesseområde'.

Stk. 5. Plejeplanen skal udmønte fredningens formål. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og mindre anlægsarbejder samt eventuelle detailændringer i almenhedens adgangsret.

Stk. 6. Plejeplanen kan, udover forskrifter for naturpleje, indeholde forslag til etablering af primitive publikumsforanstaltninger f.eks. bænke, affaldskurve og mindre informationstavler, samt hegning og læskure til dyr.

Stk. 7. Der skal gives grundejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan.

Stk. 8. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for fredningsnævnet til afgørelse, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

§ 11 Jagt

Stk. 1. Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Stk. 2. Vildtet må ikke tilskudsfores inden for fredningen. Lodsejerne pålægges derfor at fjerne fodertønder og lignende, samt ikke at tilskudsføre i naturtyper, der til enhver tid er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Stk. 3. Der må ikke opdrættes eller udsættes vildt.

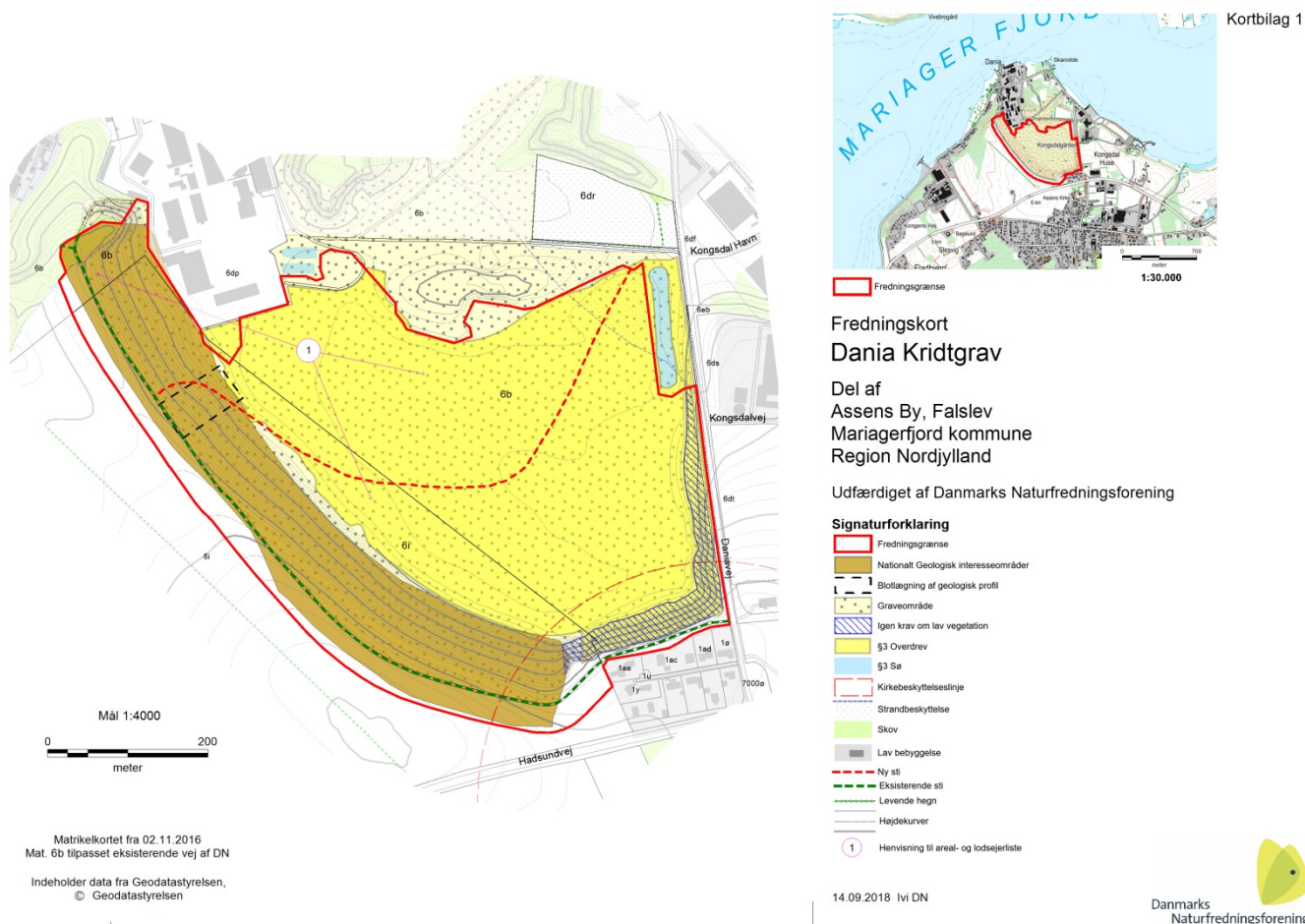
§ 12 Særbestemmelser

På kridtgravens vestlige skrænt, i umiddelbar tilknytning til stiens forløb, kan et geologisk profil blotlægges, se fredningskort. Blotlægning af det geologiske profil kan ske på foranledning af plejemyndigheden og uden udgift for lodsejer. Den nærmere placering og udformning af det synlige profil kan ske efter rådføring fra sagkyndig geologisk ekspert.

§ 13 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Fredningens afgrænsning og indhold fremgår af nedenstående justerede fredningskort:

Fredningsnævnet har samtidig i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens § 39 truffet en særskilt afgørelse om erstatning i anledning af fredningen.

I fredningssagens behandling har deltaget Torben Bybjerg Nielsen, formand, Poul Roesen, ministerielt udpeget medlem, samt Danny Juul Jensen, kommunalt udpeget medlem.

7. Retsvirkninger

Fredningsnævnet foretager offentlig bekendtgørelse om sagens afgørelse og sender afgørelsen til dem, der har fået fredningsforslaget tilsendt, samt til enhver, der under sagen, som part har givet møde, eller som i øvrigt har fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 2.

Når der er foretaget offentlig bekendtgørelse, skal fredningsbestemmelserne overholdes af alle og enhver, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 1.

Fredningsnævnet lader fredningsbestemmelserne tinglyse på de pågældende ejendomme, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3.

8. Klagevejledning

Denne afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klage kan indgives gennem Klageportalen, som findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelsesloven § 43, jf. § 87. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettiget er ejere og brugere, der skal have afgørelsen tilsendt samt enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller har fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, samt statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Erstatningsafgørelsen kan dog kun påklages af ejere og brugere samt statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af afgørelsen.

Yderligere oplysninger om klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet findes på nævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Torben Bybjerg Nielsen

Torben Bybjerg Nielsen
Fmd.

Areal- og lodsejerliste Dania Kridtgrav								
Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		NBL's bestemmelser om:	Sti/vej		Bilag 1. Den 21-09-2018
			Ca.ha.	Antal lodder		Ny - meter	Eksisterende - meter	
					§3 Søer, moser, enge, overdrev, strandenge, hede, vandløb, - ca.ha			Bemærkninger
1	del af 6b del af 6i Assens By, Falslev	Erhvervsparken Dania A/S Daniavej 54 Assens 9550 Mariager	17,8 13,8	2 1	16,1 3,2	452 340	252 885	
Samlet			31,6		19,3	792	1137	
I alt			31,6		19,3	792	1137	